

Hagyományos japán technikák magyar műhelyekből

Domokos Judit, Mártonyi Éva, Terebess Gábor és Balogh Gabriella kiállítása

■ *Domokos Judit, Mártonyi Éva, Terebess Gábor és Balogh Gabriella* – nemzetiségükre nézve magyarok ugyan, ám ezúttal bemutatott mesteriségüket tekintve némiképp japánok. A „mesterség” szót itt nem a „szakma” jelentéssel, hanem eredeti értelmében, a mesteri fokon elsajátított tudás birtoklásaként értem. Különböző időszakokban, különböző módokon, a művészet más-más ágazataiban, mind a négyen belülről ismerték meg a japánság világát, és olyan mélyre hatoltak benne, hogy képessé váltak japán iparművészeti technikáknak nemcsak az elsajátítására, hanem alkotó módon való megjelenítésére is.

Ők maguk szerényen így nevezik kiállításukat, amint ez a plakáton és a katalóguson is

**Domokos Judit: Fekete hajó /
Judit Domokos: Black Ship**

2002, kőedény, magasság 20 cm, hosszúság 40 cm

Terebess Gábor: Csészék / Gábor Terebess: Cups

1979, samottos kőgyag, magasság 10 cm,
ø7 cm (egyenként)

Foto: Péter Karoly

Foto: Péter Karoly

látható: *Hagyományos japán technikák magyar műhelyekből.* Mégis úgy vélem, hogy amit bemutatnak, valamivel több ennél. Az sem volna csekélység, ha csak ezeket a kifinomult technikai eljárásokat sajátították volna el, és a mint-

egy 9 évezred folyamán felhalmozódott tudást avatott közvetítőiként hűséges utánpótlást készítettek volna. Csakhogy ők saját műalkotások létrehozásáig jutottak el, a műfaji szabályok tökéletes betartásával.

Mártonyi Éva: Szerencseistenek / Éva Mártonyi: Lucky Gods

2003, köedény, magasság 15 cm, ø5 cm (egyenként)

Foto: Pálja Károly

Foto: Pálja Károly

Magam csaknem egy évtizeden keresztül dolgoztam a hetvenes években a Hopp Ferenc Kelet-Ázsiai Művészeti Múzeum muzeológusaként. Olyan időszak volt az, amikor a magunkfajta embereket valamiféle különcöknek tartották. Akkoriban a legtöbben egzotikus világnak tartották a Keletet, és bizony, kevesen látták akkoriban, hogy ez nem marad sokáig így. De a magyarországi orientalisztikának is mostohagyerekei voltunk, a Kelet-kutatás hivatalos lajstromaiban említésre sem méltattak bennünket. A Távol-Keletre eljutni pedig igen-csak nehéz volt, kivételezett helyzet vagy kivételes szerencse kellett hozzá, és mindkét esetben sok-sok engedély.

Akkoriban ismertem meg Terebess Gábor barátomat, aki mindezekkel nem törődve, mindenfajta engedély nélkül fogta magát, és bejárta a világot, eljutott Japánba is, ahonnan felavatott zen szerzetesként tért vissza, és azóta több évtizedes kitartó munkával eljutott odáig, hogy sokoldalú képzőművészeti, iparművészeti, írói, műfordítói, kereskedői és

Mártonyi Éva: Csésze / Éva Mártonyi: Cup

2003, mázas köedény, magasság 10 cm, ø10 cm

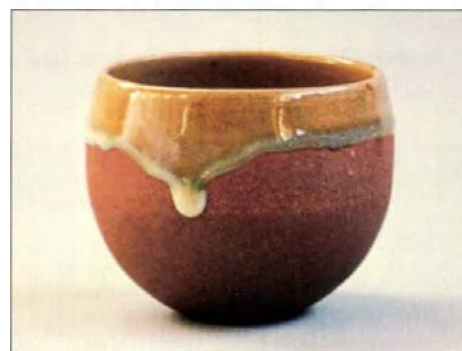

Foto: Pálja Károly

könyvkiadói tevékenységével szinte házhoz szállítja nekünk a keleti világot. Amikor a múzeum munkatársa voltam, még riportkönyvet lehetett megjelentetni egy tíznapos turistaútról, és ritkaságnak számítottak olyan, olykor a

Mártonyi Éva: Vázák / Éva Mártonyi: Vases

2003, sómázás köedény, magasság 18 cm, ø13 cm (egyenként)

Domokos Judit: Edény / Judit Domokos: Vessel

2002, kétrétegű köedény, magasság 35 cm, ø35 cm

múzeum számára megvételre is felajánlott tárgyak, amelyenkből manapság ezrével hoznak az utazók, sőt, amelyenek immár nálunk is beszerezhetők, és amint ezen a tárlaton látható, itthon is elkészíthetők, és készülnek is, a most bemutatott művészek jóvoltából.

Az említett időszakban ismertem meg Domokos Juditot is, akivel néhány éven át együtt is dolgoztunk. Ennélfogva abban a megtisztetésben lehettem részem, hogy szemtanúja voltam annak, ahogyan a mi kis rezervátumunkban szembesült a keleti világgal, amint rövid idővel később pedig Pájer Károly barátom is, akivel ugyanitt voltunk kollégák, és aki a mostani kiállítás technikai kivitelezésében és a katalógus megtervezésében oly kiváló munkát végzett.

Igy hát hadd merészkedjem arra is, hogy egy majdani művészettörténeti dolgozathoz a korszakolást megelőlegezzem. Az ezredfordulós magyarországi japán iparművészet úttörője Terebess Gábor, második nemzedékének képviselője Domokos Judit. És íme, itt a harmadik nemzedék: Mártonyi Éva és Balogh Gabriella, akik az utóbbi évtizedben váltak ennek a kéthazájú kultúrának a művelőivé, akiknek már kevesebb falon kellett áthatolniuk,

Domokos Judit: Tárolóedény-rekonstrukció / Judit Domokos: Container reconstruction

1993, köedény, magasság 60 cm, ø30 cm

hogyan eljuthassanak a Távol-Keletre, és nem kell már magányos hősként küzdeniük azért, hogy tovább haladhassanak ezen az úton. Két különböző művészeti ágban alkotnak, nagyobb távlatból tekintve azonban összeköti őket az az adottság, hogy mindketten hosszabb ideig tanulhattak és dolgozhattak valóságos japán környezetben. A korábbi nemzedékeknek ez nem adatott meg, és úgy vélem, ebből fakad a korábbi és a későbbi generáció között az az alig észrevehető, mégis említésre érdemes különbség, hogy míg Terebess és Domokos munkáit szemlélve inkább az alkotók egyéniségén átszűrve, addig Mártonyi és Balogh műveiben gyönyörködve inkább közvetlen megnyilvánulásában érezzük a japán hagyomány örökségét. Mindezt a kész műalkotások szemlélőjeként mondom, tekintet nélkül arra, hogy a kiállítás címében szereplő hagyományos japán technikák eljárásait melyik művész követi

Fotó: Pájer Károly

Balogh Gabriella: Karkötő / Gabriella Balogh: Bracelet

2000, fa(alap), lakk és aranypor,
ø12 cm, szélesség 3 cm

pontosabban, és melyikük használ például nagyobb mértékben saját készítésű alapanyagokat,

Óhatatlanul fölmerül a kérdés: e négy mű-

vész vajon fog-e iskolát teremteni és útjuk merre vezet majd, mi lesz ennek a kéthazájú kultúrának a jövője? Úgy vélem, mind a négyen jelentős értékeket hoztak létre, és ez akkor is így marad, ha nem tesznek egyebet, mint visszatérnek műhelyeikbe, és folytatják egyéni alkotói pályájukat. Az övékhez hasonló útra mások is léphetnek még, ez nem ennek a négy művésznek a dolga. Az sem az ő feladatuk, hogy egy majdani művészetfejlődési folyamathoz, az általuk képviselt műfajok hatásának kibontakozásához tudatosan járuljanak hozzá.

Ilyen folyamat azonban megkezdődhet és folytatódhat, amint ezt számos műfajban a művészettörténet tanúsítja, és amint japán vonatkozásban a Japánt közelebről nem ismerő impresszionistákra gyakorolt hatás, vagy az utóbbi időben az irodalom terén például a haiku nemzetközi elterjedése példázza, japánul

Terebess Gábor: Gömbváza / Gábor Terebess: Round vase

1979, samottos kőagyag, magasság 12 cm, ø17 cm

Fotó: Pájer Károly

Balogh Gabriella: Lakktál / Gabriella Balogh: Lacquered bowl

2001, fa(alap), színes lakkrétegek, magasság 5 cm, ø40 cm

Fotó: Pájer Károly

Fotó: Pájer Katalin

Terebess Gábor: Téglatöredékek / Gábor Terebess: Brick Fragments

1980, agyag, 25x40x50 cm

nem tudó költők körében is. Ennek azonban az a feltétele, hogy a kultúrák közti kapcsolatok terén befogadó, ugyanakkor a művészi tevékenység terén alkotó közegbe a távoli kulturális hatás beépüljön, azt valóban megtermékenyítve, az eredeti lényegét megőrizve és mégis átalakítva adja tovább. Ebben az esetben az utódokra már többnyire nem a japán környezet, hanem elsősorban a művek lesznek hatással, így aztán a korszakok értékeit egy-

beolvasztva magasabb szinten, immár közös örökségként visszatérhet az első két nemzedéknek az a sajátossága, hogy nem közvetlenül, hanem egyéniségükön, illetve immár közvetlen kulturális közegükön is átszűrve bontakoztatják ki a távoli kultúra közelhozott világát.

Azért bátorkodtam mindezt elmondani, mert meghatónak érzem, hogy ezek a művek együtt kiállítva láthatók, és méghozzá éppen a tárgyi kultúra becses emlékeit őrző Iparművészeti

Múzeumban. A négy művész alkotásai valóban méltóak erre.

(Hagyományos japán technikák magyar műhelyekből. Domokos Judit, Mártonyi Éva, Terebess Gábor kerámiai és Balogh Gabriella lakktárgyai. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2003. október 21–november 2.)

VIDA JÁNOS
szerkesztő, muzeológus

A kiállítási megnyitó rövidített változata.